

ACC. N:R M. 16211: 1-19.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Irigund Svensson, Fårstorp*
Härad: *V. Gänge* Berättare: " " *m. fl. se uppt. -*
Socken: *Fårstorp* Berättarens yrke: *lantbrukare* *bladets baksida*
Uppteckningsår: *1965* Född år *1918* i *Fårstorp*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skogsskötsel (enskilda skogar) s. 1-17.
Om pottaskbränning m. m. s. 18-19.

LUF 122

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16211: /.

SKOGSSKÖTSEL. L U F 122.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1

Uppgifterna avser i första hand Farstorps socken. Skogarna här är huvudsakligen bondeskogar av starkt växlande storlek. Många småbruk har endast 10-15 har skog (själv äger jag 15 har skog och 7 har åker och bete), men vanligast är att ett ordinärt småbruk har 20-30 har skog eller däromkring. Sedan finns här också ett inte så litet antal medelstora gårdar med 50-100 har skogsmark eller något däröver. Genom ägostyckningar och sammanslagningar har under årens lopp åtskillig skogsmark övergått från en gård till en annan eller blivit särskilda skoghemsdelar. Under depressionsåren i början av 1930-talet förekom det i flera fall att medelstora gårdar sålde från sin skogsmark till sågverksägare och dylika, en uppdelning som fortfarande äger bestånd.

Av allmänna skogar finns här i socknen endast "Prästaskogen" i Farstorp, kyrkans annexboställes skog. Förr fanns några stycken utsockne frälsehemman, varav det sista, "Fideikomisshemmanen" i Långaröd, friköptes omkring 1918.

Eftersom jag är född och uppfödd här och har länge varit intresserad av skogens och landskapets utveckling m.m. skall jag försöka lämna en del uppgifter om skogsskötsel o.d. från såväl mindre som större skogsbruk, både så som jag själv upplevt utvecklingen och hört berättas därom.

24/2-65

Den allmänna utvecklingen.

Man kan utan överdrift säga, att skogen här i bygden undergått en väldig utveckling under de sista 100-130 åren. Laga skiftes-akterna och andra källor från 1800-talets förra hälft berättar om helt andra landskapstyper än nu i de flesta marker. Verklig skog fanns endast i begränsade områden, och då ofta som övervägande lövskog. Vidsträckta arealer i så gott som varje by bestod av skoglösa ljunghäcker, "rymarker", "ljunghäcker". Svedjning och ljunghäcker praktiserades flitigt.

Endast så småningom omvandlades ljunghäckarna till skogsmark. Svedjning förekom här och var ända till omkring sekelskiftet 1900 och intensiv skogsbetning långt senare. Ofta har jag hört äldre personer berätta om hur lite skog det fanns på det och det området och hur långt man kunde se från den och den backen. Endast sällan låter det på andra sättet.

Jag skulle kunna lämna en mängd exempel på skogens utveckling i olika byar och marker från enskiftets tid till nutiden, men det faller kanske utom ramen för denna frågelista. Några exempel skall jag ändå dra fram.

I västra delen av Tviggasjö by fanns förr ett stort rymarksområde om mer än 100 har. Enligt skogstaxeringen vid enskiftet 1823-24 fanns här då nästan ingen skog. Ännu omkring 1900 var skogen här ojämn och dålig, enligt vad flera personer berättat. Nils Persson, (f.1870) har berättat att när han år 1897 blev ägare av en del av dessa marker växte här bara

ACC. N:R M. 16211:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

småfur och "purror". När han skulle bygga ny ladugård 1902 måste han köpa allt grövre timmer av "Madbjära-John" (John Nilsson i Matberga). Endast sparrar och läkten kunde han hugga i sin egen skog. - Numera växer här ganska vacker furuskog samt stora arealer planterad gran. En del av området kallas ännu för "ryet".

3

Ett annat område söderut i Tviggasjö, där bl.a. min egen skog är belägen, bär nu ett vackert bestånd omkring 70-100-årig furuskog med en del insprängd bok, ek, björk och gran. Min mor (f.1877) berättade att hon minns hur en backe svedjades i hennes barndom och hur det sedan växte upp tätt med furu-plantor. I hennes ungdom höstades många av kärren mellan backarna.

Fastän furuskogen nu kan tyckas höra hemma i dessa marker har den dock inga gamla anor här. Fram till enskiftet var dessa marker inägor och hörde till byns vidlyftiga Ängavång. Enligt enskiftesprotokollets skogstaxering växte här 1824 ganska mycket ek, en del bok och björk men mycket lite fur, med andra ord samma skog som brukade växa å inägomark. Några årtionden senare hade barrskogen till stor del erövrat fältet, tydligen beroende på ändrade skötsel- och tänkesätt.

Min morbror Anton Pearson (f.1873) var 1948 hemma på besök efter att ha vistats i USA i 51 år. Han förundrade sig mycket över hur mycket skog här växte överallt i markerna jämfört med vad han mindes från sin ungdomstid. Han letade ibland i skogarna efter stora stenblock som han mindes sig ha

ACC. N:R M.16211:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sett på avstånd från byvägen Tofta-Farstorp, men som nu doldes av tät skog. Här var nästan ingen skog i hans ungdom, sade han.

Matberga var från 1800-talets slut till långt fram på 1900-talet berömt för sin stora och fina furuskog. Till "Madbjära-John" kom folk från när och fjärran för att köpa långtimmer och grova furustockar av fin kvalitet. Inte heller denna furuskog hade så särskilt gamla anor. Enligt enskiftesprotokollet av den 18 okt.1827 bestod utmarken "af en myckenhet magre backar, en del med ung Furuskog beväxte" jämte en del "sidder och kärr". På 1749 års rågångskarta betecknas Matberga och Farstorps utmark som "Skarpsen Liungmark". I 1796 års syneprotokoll i anl. av sågkvarnsskattläggning (LLA Krist.Landskont.G.IX) säges om Matberga sågkvarn, att den årligen kan såga 50 tolfter bräder, "hvertill de ej hafva någon Furuskog på hemmanets ägor, utan köpa sig nödige stockar från Wittsjö sockn till 20 tolfter årl. och för öfrigt skiära åt grannarne".

Störst av alla gamla ljunghedar i socknen var "Luhrs ry" med dess förgreningar. 1757 års karta (Krist.Lantm.kont. Farstorp akt 2) ger en nästan skrämmande bild av det stora Ryets väldiga utbredning. "Stenige Liungbackar Ryet kallat" och "Stenige och afbrände Liungbackar" utbredde sig väster om byns vång från Långaröd i norr till långt in i Hörröd i söder, omfattande en areal av flera hundra har. Skiftesakterna från Långaröd, Luhr, Troedstorp, Kälkarp och Hörröd från 1820-30-talen visar otvetydigt att skogen

ej heller då hade fått nämnvärt fotfäste på det stora Ryet. Först senare under 1800-talet började skogen mera allmänt växa upp här, däribland stora arealer furuskog. Benämningen "Luhrs ry" dröjde sig kvar länge efter att området blivit allmänt skogbevuxet och användes ännu av äldre personer som beteckning på Luhrs västra skogsmarker. I realiteten finns nu ingenting kvar av den gamla ljungheden.

Till sist ännu ett exempel på skogens utveckling, men av annat slag än de förut nämnda. I Luhrs östra del och i Piparp finns sedan gammalt stora arealer vacker bokskog. Här har i stort sett utvecklingen stått stilla, även om naturligtvis detaljerna har ändrats. Alla källor visar att bokskogen funnits här så långt tillbaka i tiden man kan nå. I laga skiftesprotokollet av den 18 juni 1835 heter det att byns bokskog anses vara "en af Byens betydeligaste härligheter". 1757 års karta betecknar området som "Stor Tättbewuxen och Skön Bokeskog". 1671 års jordrevningsprotokoll anger för Luhrs by 200 svins ollon, vilket var mångdubbelt mera än för någon annan by i socknen. - Även om granen, självsådd eller planterad, numera innästlat sig här och var i bokskogen gäller fortfarande i stort sett den mer än 200-åriga beteckningen: stor tättbevuxen och skön bokeskog.

Skogsodling.

Per Persson i Tofta (f. 1884 i Troedstorp) har berättat att när han var liten pojke hade hans far och fyra andra torpare och småbönder en stor

ACC. N:R M. 16211:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gemensam svedja i "Bränne-Olans" skog på Luhrs ry. De högg först ner och brände den dåliga skog där fanns, Så satte de potatis första året, råg andra året och potatis igen tredje året. Jordägaren skulle ha 1/3 av skörden. Efteråt växte furuplantorna "så tätt så tätt" på den övergivna svedjan.

6

Detta var otvivelaktigt den enda form av skogsodling som förekom i bondeskogarna ända in på 1900-talets första årtionde. Det är på detta sätt som de gamla ljunmarkerna blivit furuskogsbevuxna sedan svedjning och ljungränning började upphöra mot 1800-talets slut. Får bara furuplantorna växa ifred för människan bildar de snart ett skogsbestånd. Betning genererar dem föga, det har jag själv sett exempel på för en del år sedan.

Av flera äldre personer har jag hört sägas, att fårbetning befordrade furuplantornas uppväxt. Därför växte det upp så mycken furuskog i närheten av torpen där torparna betade sina får.

Den första verkliga skogsodling jag hört talas om skedde i Långaröd omkring 1880-talet, men inte på bondeskog. Nils Persson (f.i Långaröd 1872) har berättat, att på Fideikomisshemmanen i Långaröd, som på den tiden ägdes av "Baron Palmkvists arvingar", sköttes skogen av en särskild skogvaktare. Denne sådde mycket tallfrö i skogen, bl.a. sådde han tallfrö i rågen på svedjorna. På ett ställe sådde han tallfrö av någon utländsk sort, men dessa furur blev krokiga och värdelösa och fick huggas bort som unga. Men inga bönder sådde tallfrö på den tiden, berättar Nils Persson.

ACC. N:R M. 16211:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I stort sett tycks bondskogarnas föryngring ha fått sköta sig själv ända in på 1910-talet och ofta längre. Som förut berättats uppväxte många fina furuskogar, medan andra marker länge behöll hagmarkskaraktär. Jag minns själv många sådana hagmarker, somliga med övervägande björk- och annan lövskog, andra med enstaka grovvuxna furor och allsköns gles blandskog, blandad med ljung och enbuskar. - Bara det faktum att ljungen starkt minskat på senare tid talar om kraftigt ökad skogstäthet.

De tidigaste skogsplanteringar jag hört talas om här i trakten företogs på 1910-talet (i Farstorps kykoägda "Prästaskog" möjligen något tidigare). Som vanligt var det driftiga och intresserade yngre bönder som var först. Här i Tviggasjö lät Emil Paulsson granplantera några har backig skräpskogsmark omkring 1915-1918. Det lär vara den tidigaste skogsplanteringen här i byn.

På 1920-talet kom granplanteringarna mera allmänt igång både på små och stora skogsbruk. Sedan dess har skogsplanteringarna fortgått oavbrutet, och väldiga mängder plantor, huvudsakligen gran, har under åren planterats i varje by. Allra mest omfattande var nog planteringarna på 1950-talet.

Sedan planteringarna väl kommit igång på allvar tycks det ha ingått i så gott som varje bondes medvetande att det var nyttigt och bra att plantera gran i sin skog så mycket han förmådde. Många planteringar har skett på länsskogvaktarnas initiativ, många på bondens eget. På 1920- och 30-talen var det mest vanligt att man satte plantorna under den befintliga

skogen, ofta till och med i stor och tät skog. Man menade att man på det sättet hade både avverkningsbar och tillväxande skog på samma mark. Detta har många skogsägare sedan ångrat när de skulle sluthugga den gamla skogen, och granbeståndet blev trasigt, ojämnt och sönderslaget. Numera är denna slags plantering så gott som bortlagd. Nu hugger man åtminstone först bort de stora träden innan man planterar. Men många bönder har ända tills på allra sista tiden gärna velat spara en del självsådd ungskog på hyggena, vilket ju inte heller är så lämpligt för det kommande beståndet. Skogsvårds-tjänstemännen har på sistone propagerat hårt för total kalhuggning före plantering, och nu tycks dessa synpunkter äntligen ha slagit igenom hos de allra flesta. Som skogsägare erkänner jag att jag själv först på sistone accepterat denna princip helt.

Plantorna brukar man uteslutande köpa från skogsvårdsstyrelsen. Planteringsarbetet utföres dels av skogsägarna själva och deras familjemedlemmar, dels av lejd arbetskraft efter accord. Ofta har äldre lantarbetare slagit sig på denna hantering och har under varje säsong dragit runt och planterat 10.000-tals plantor åt olika skogsägare. Under de sista åren har priserna både på plantor och plantsättning stigit starkt, och allt flera skogsägare försöker själva sätta sina plantor och därmed tjäna sig ganska god daglön.

Ända fram på 1940-talet brukade de flesta plantera med hacka. Vanligen var man då två om arbetet, en som hackade och en som satte plantorna. Den

som satte plantorna var oftast en kvinna eller en halv vuxen pojke eller flicka. Sedan kom borret allt mera i bruk, och numera planterar de flesta med borrh, med eller utan medhjälpare.

Föryngring genom självsådd litar man inte mycket till numera, utom på de ställen där granen självsår sig särskilt rikt. Genom att granen är så lätt odlad och har planterats så mycket under lång tid har den allmänna inställningen blivit mycket "graninriktad" i våra dagar, kanske allt för mycket. Det anses sällan duga att föryngra ett skogsbestånd med annat än gran. Begreppet skogsföryngring är för de flesta liktydigt med granplantering. Hur skall våra skogar se ut om några tiotal år, då nuvarande tallskogs-, barrblandskogs- och lövskogsbestånd avverkats? Svaret är lätt att ge. Det allra mesta blir idel granskog. Även många av våra nuvarande åkrar och betesmarker blir granskog. Reaktionen mot detta ensidiga granodlande kommer väl så småningom, får man hoppas.

Avverkningsvanor

En och annan driftig och intresserad skogsägare tycks redan tidigt, alltså före 1920-talet, ha börjat anlita skogsvårdsstyrelsens skogvaktare vid utstämplingar. Men mera allmänt, särskilt bland mindre skogsägare, blev detta inte förrän på 1930-talet. Det blev nu vanligt även på de flesta mindre skogsbruk att man vart eller vartannat år hade skogvaktaren en dag till att

ACC. N:R M. 16211:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gå igenom skogen och stämpla och gallra och ge råd. Att dessa skogvaktarebesök varit så regelbundna på varje gård är nog för mycket sagt, men mycket få är de skogsägare som under de sista 30 åren inte anlitat skogvaktarhjälp åtminstone en och annan gång, vart femte eller tionde år eller så. Någon annan stämplingshjälp än skogsvårdsstyrelsens har knappast anlitats. Under många år var det billigt för mindre skogsägare att anlita stämplingshjälp en dag per år, men denna subventionering drogs in omkring 1960.

10

Jag skall söka beskriva hur skogsskötseln tillgår vid ett mindre skogsbruk nu för tiden och det gäller även för de sista 20-30 åren bakåt i tiden. Det är alltså de här i trakten så vanliga skogsbruken med något eller några 10-tal har skog, som är kombinerade med jordbruk och där ägaren själv sköter så gott som allt arbete.

Man hugger i skogen vanligen endast vintertid, med början i november eller december. Skogvaktare anlitar man som sagt en heldag eller halvdag då och då för stämpling och rådgivning, med några års mellanrum beroende på hur stor skogsareal man har och hur mycket man hugger. Att ha ut skogvaktaren varje år anser man vanligen vara för mycket, då hipper man inte undan med att utföra de åtgärder han rekommenderar. I allmänhet hugger man både sågstock och massaved (tidigare brännved) till avsalu varje vinter, fast kvantiteter och sortiment naturligtvis växlar från år till år. Det är bra med någorlunda jämna huggningar varje år både för ekonomien, skatten och arbetsfördelningen. Och så hugger man naturligtvis husbehovsbränsle varje vinter.

ACC. N:R M. 16211; //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Härtill brukas till stor del toppar och grenar från avsaluhuggningen. Vidare tar man till husbehov gallringsvirke av allehanda slag, sådant som inte går att sälja i de vanliga sortimenten.

När det gäller själva huggningen, så hugger man i första hand det som skogvaktaren stämplat. Men man känner sig inte så särskilt bunden härtill, särskilt om det gått några år sedan han sist var här, utan man hugger också efter "eget huvud" sådana träd som man anser bör huggas. Det kan vara träd som börjar se sjuka ut, träd som står i vägen för uppväxande ungskog o.s.v. Oftast gallrar man i de yngre ungskogsbestånden på egen hand efter de gallringsprinciper man lärt sig. Husbehovsved hugger man i regel på egen hand utan stämpling. Man menar sig ju ha lärt lite själv också hur man skall hugga, så att man inte behöver ha skogvaktarstämpling till allt.

För omkring 20-30 år sedan skedde avverkningarna nästan uteslutande i form av blädning. Man gallrade och gallrade i bestånden, släppte upp ungskog där den ville upp och slutavverkade inte äldre bestånd förrän de var mycket utglesnade och stod som överståndare i den tillväxande skogen. Som förut nämnts planterades på den tiden också mycken gran under växande skog. Skogsvårdsstyrelsens folk godkände på den tiden dessa principer, åtminstone i dess mera moderata tillämpning.

Omkring 1950 skedde en omsvängning härvidlag. Skogsexpertisen började propagera hårt för huggningar i form av totalavverkning av område efter

område med därpå följande nyplantering. Många skogsägare tillämpar nu denna metod, även om det gamla "gallringstänkan" ännu delvis lever kvar, särskilt hos de mindre skogsägarna.

Bruket att spara övermogen skog har växlat såväl förr som nu från skogsägare till skogsägare. Många vill spara en del grov skog för att de tycker det är roligt att ha den kvar. Ofta blir sådan skog huggen då en gård bytt ägare.

Massavedshuggning förekom inte här i trakten i nämnvärd omfattning före slutet av 1940-talet. Förut höggs alltid brännved istället. Våldiga mängder brännved och kolningsved höggs under perioden 1940-45, då stor efterfrågan rådde. Sedan gick övergången snabbt från brännved till massaved, och sedan nu minst 10 år tillbaka förekommer nästan ingen brännvedshuggning alls till avsalu.

Motorsågarna gjorde snabbt sin entre i skogen för omkring 10 år sedan. Bara efter ett par år var det ingen som ville fälla och kapa stora träd medhandsågar längre. Även på mindre skogsbruk, där man inte själv kan hålla motorsåg, lejer man nu motorsågare till dessa arbeten, medan man fortfarande kvistar träden med yxa.

Körningen i skogen har underlättats betydligt under de senaste 20 åren. Det började med att gummihjulsvagnarna blev allmänna på 1940-talet. Vid samma tid kom också ett värdefullt hjälpmedel, stocklastaren "Gigant", som på ett enkelt men genialt sätt underlättade det tunga läsningsarbetet.

Den blev mycket populär redan från början, och inom några få år hade nästan varje skogsägare skaffat en sådan.

På 1950-talet kom traktorerna på allvar i skogen, först liksom lite dröjande men sedan i snabbt ökande takt. Till att börja med var det många jordbrukare-skogsägare som behöll en häst även sedan de köpt traktor, därför att de inte trodde sig kunna undvara hästen i skogen. Men de slopade snart hästen och skaffade kranutrustning och andra dylika grejor till traktorn istället. Många småbrukare har f.ö. nästan ingen speciell skogsutrustning alls till sin traktor men nyttjar den ändå i skogen ungefär som de förut nyttjade hästen, och det går bra det också. En och annan häst finns förstås ännu kvar. Men jag skulle tro att numera bortåt 90 % av skogskörningarna inom socknen utföres med traktor.

På de större skogsbruken och de skogsbruk som ägs av icke-jordbrukare sköts huggning och körning vanligen av lejd, accordsarbetande arbetskraft. Före motorsågarnas tid var det ganska många lantarbetare och småbrukare som vintertid höll på med sådana huggningar och körningar på olika håll inom socknen. Numera klarar några få stycken av dessa arbeten. Jag känner två unga lantbrukare, två bröder, som tillsammans tar sig på och utför huggningar och körningar på accord av rotposter hela vintern igenom. De har varsin motorsåg och varsin traktor med olika slags skogsutrustning och de hinrar varje vinter med enormt stora huggningar och körningar.

Som exempel skall jag nu i stora drag söka beskriva utvecklingen på ett

ACC. N:R M. 16211:14

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

medelstort skogsbruk som jag väl känner till: skogshemmanet Tviggasjö 3:6, 1/6 mantal, areal 66 har, därav 14 har mosse och kärr.

Hemmanet tillkom vid enskiftet 1824 som utflyttargård på utmarken (gamalt furuskogsområde), var 1833-81 sammanslaget med annat hemman i byn (upp till 6 torp fanns då på ägorna), blev ånyo "nybyggar"gård 1881-omkr.1903, blev sedan åter sammanslaget med andra hemmanet, ägdes av en Malmö-godsägare 1920-36 och av en annan sådan 1936-omkr.1947, äges sedan dess av en möbel-fabrikör i Bjärnum.

Enligt uppgifter av äldre personer var hemmanets avverkningsbara skog ganska uthuggen på 1900-talets början, förklarligt nog. Omkring 5 har åker fanns då odlad, vidare fanns gott om övergivna åkrar, torplyckor och svedjeland. Sedan fick skogen i stort sett sköta sig själv under lång tid och inga nämnvärda huggningar gjordes före ägarskiftet 1936. Inga planteringar eller andra kulturåtgärder företogs heller. Skogsbetningen fortgick som förr.

Sedan den nye Malmö-godsägaren tillträtt hemmanet 1936 började han genast förbereda en storavverkning. Han tillkallade skogsvårdsstyrelsens skogvaktare för att stämpla - troligen var det första gången en skogvaktare satte sin fot i den skogen. Jag och en annan pojke från byn var med som stämpelingsbiträde, och jag minns att vi höll på en hel vecka med att stämpla igenom skogen. Nu fanns verkligen mycken avverkningsbar skog på ägorna, allt i mer eller mindre tät blandning. Där fanns massor av stora granar med upp till 20 tums diam. i brösthöjd, mycken fin furuskog och mycken sämre sådan, någon bok- och ekskog samt mycken tät och grov björkskog i lågmarkerna.

14

ACC. N:R M. 16211:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Stämplingen var helt en gallringsstämpling, ingenstans skulle slutavverkas.

Vintern 1936-37 företogs den första stora avverkningen. Ägaren drev den genom förvaltare, som anställde flera huggar- och körarlag. Det var huvudsakligen barrstock som höggs denna gång, och sågningen skedde i skogen vid ett ambulerande, traktordrivet sågverk. Sågningen pågick oavbrutet i 3 månader. - Detta var endast den första avverkningen under denne ägares tid. Andra följde i snabb takt, och under krigsåren höggs väldiga mängder björk- och annan lövved. Inga kulturåtgärder vidtogs, utan den naturliga återväxten fick sköta sig själv. Flerstädes självsådde sig granen mycket rikt.

Vid det nya ägarskiftet omkring 1947 ansågs skogen som ganska uthuggen, och priset var också relativt lågt. Den nye ägaren, Bjärnums-fabrikören, satte genast igång med kulturåtgärder. Han lät betesfreda skogen och granplanterade alla de kvarvarande gamla åkrarna utom en. Varje år kalhögg han ett område trasig restskog och planterade gran där istället. 1949 anlade han halvannan kilometer skogsbilväg, varigenom skogen blev betydligt lättsköttare och kom närmare allmän väg. Vidare lät han utdika en del kärrmark, allt i samråd med fackmän. Nu är skogen i utmärkt skick. Över 100.000 skogsplantor har satts under åren, mest gran men även i någon mån andra trädslag. Varje år pågår begränsade huggningar i den övriga kvarvarande och tillväxande skogen, även planteringarna fortsätter. I många avseenden kan skogen numera sägas vara en mönsterskog.

15

Skogsbete

Skogsbetningen var allmän ännu på 1930-talet. De flesta hade emellertid då kommit förbi det stadium då skogen var enda betesmarken, utan den ansågs mera som ett nödvändigt komplement till den kultiverade betesvallen. Vanligt var att man på försommaren höll korna huvudsakligen i skogen med något tillskott av odlad betesvall, medan man efter höskörden lät korna beta slåttervallarna samtidigt som de fortfarande hade tillgång till skogen. Ungdjuren höll man ofta på skogen sommaren igenom. - Helt betesfredade skogspartier förekom också, särskilt i de större och mera avlägsna skogarna där det var för arbetsamt att ha djuren gående.

På 1940-talet inskränktes skogsbetningen allt mer och på många gårdar upphörde den nästan helt. Man började allt mer inse nyttan av att skilja skog och bete åt. Och när reformer börjar slå igenom, brukar det gå fort på slutet. På de flesta gårdar gick det succesivt. Man betesfredade ofta först en del av skogen och lät kreaturen fortfarande beta de närmast liggande delarna, där ofta kulturbetena ligger inströdda i skogen. Sämre åkrar lades allmänt ut till permanenta betesvallar. Besvärligt är ibland när sådana beten ligger avsides i skogen, det har ofta fördröjt betesfredningen av skogen ditut. Ofta håller man nu enbart ungdjur på sådana beten.

Det som nyss sagts gäller också fram till våra dagar. Någon skogsbetning att tala om förekommer inte nu. Det är bara på vissa närbelägna skogspartier där kulturbetena ligger inströdda som kreaturen av praktiska skäl ännu får

gå. Och det är med korna som med människorna - när de fått det bra så föraktar de det gamla. Nutidens kor nekar helt enkelt att beta skogsgräs om de än har tillgång till sådant!

17

Organisationer

Skogsvårdsstyrelsens folk har i allmänhet enbart varit populära hos skogsägarna, vare sig man anlitat dem mycket eller ej. Någon känsla av övervakning har skogsägaren sällan haft. Ibland har man förstås hört berättas om avverkningsförbud och planteringsålägganden, men de har säkert varit berättigade.

Skogs dagar började anordnas på 1940-talet och har sedan återkommit så gott som varje år. De har vanligen anordnats i skogsvårdsstyrelsens och skogsägareföreningens gemensamma regi. Dessa dagar brukar vara uppskattade och välbesökta.

Anslutningen till skogsägareföreningen tog verklig fart i början av 1950-talet då massavedshuggningen ökade i samma takt som brännveden minskade. Föreningens lövmassafabrik i Broby har varit av största betydelse för avsättningen av lövvirket. Numera är det stora flertalet skogsägare medlemmar av föreningen.

Det allra senaste i organisationsväg är Bjärnums skogsbruksområde, dit också Farstorps socken hör. Det startades 1964. Större delen av socknens skogsägare är redan anslutna. Det kommer säkerligen att få stor betydelse för skogarnas rationella skötsel i framtiden.

Tillägg. Om pottaskebränning m.m. på 1800-talet.

Nils Andersson, f. i Länekärr 1862, d. i Bjärnum 1951, har omkring 1949 berättat följande:

I min barndom brände man ännu pottaska i bokskogarna. Jag har själv sett sådan bränning i bokskogen i Smörby (Hästveda sn) vid de branta backarna i Smörby-li. Det gick till så att först körde man samman en väldig massa torrt bränsle och lade i en hög mitt i en tät bokskogsklunga. Sedan fälldes bokarna kors och tvärs över bränslebunken, träden sågades av och drogs ihop och när allt var hopsamlat i en stor spetsig bunke tände man fyr på det. Boketräna brändes hårt, och det som blev kvar var sinner, som sedan renades till pottaska. Hur detta sista gick till vet jag inte så noga.

Det var inte bara i Smörby som pottaska brändes utan också i många andra bokskogar. Den bränningen tog hårt på skogen.

Långt uppe i Boa skog höggs mastträd på 1860-70-talen. De var av fur och var 25-30 alnar långa. Min far var med och körde dem fram till landsvägen i Länekärr, för det var närmast. De band vagnens förkärren under rotändan och bakkärren nära toppen på mastträden. Bakkärren var vridbar genom en lång styrstång bakåt, där alltid någon måste gå och styra. Det var ett besvärligt göra på de backiga och krokiga skogsvägarna. Ibland släpade mastträdets mitt mot en backkulle så att bakkärren stod upp i luften.

ACC. N:R M. 16211:19.

Nils Persson, f. i Långaröd 1872, har berättat:

Torparen Träsko-Jensen i Luhr (Jöns Jonsson, f.1824, d.1907) omtalade på sin tid att han i yngre dagar varit med om att bränna pottaska i Långaröds bokskogar. Sådant tog hårt på skogarna. De gamle sade också att ena Långaröds-gårdens bokskog hade blivit mycket uthuggen.

I en backe i Långaröds vång fanns i min barndom tätt med stora ekar. Många av ekarna höggs i slutet av 1800-talet. Det var mest barken man ville åt, den såldes till garverierna.

På Ryet mot Luhrs-hållet fanns ingen vidare skog i min barndom. Där växte mest ljung, enebuskar och furupurror. Det svedjades mycket både där och på andra ställen. En midsommardag brann det på Ryet. Det var en svedjeeld som blossade upp. Mycket folk fick dit och släcka.

Fideikommisshemman^(et)s skogar sköttes av en skogvaktare, som bodde i Piparp. Denne hade också översyn över fideikommissägarnas hemman i Sjöröd och Ramnsberga. Enligt kontraktet måste en av långarödsbönderna skjutsa skogvaktaren när han skulle till Ramnsberga (N.Åkarps sn.). En av bönderna var osams med skogvaktaren och skjutsade honom "fot för fot" från Piparp till Ramnsberga, en sträcka på ett par mil. Skogvaktaren kunde ju endast fordra skjuts men inte bestämma över hur fort det skulle gå.

(Uppgifter av Nils Persson finns även på sid. 6)

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

19